

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

تعلیم و تربیت در فضای مجازی: چالش‌ها و فرصت‌های تعلیم و تربیت در دوره کرونا و پساکرونا

حسین مرادی^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد، زبان و ادبیات عربی، دانشگاه کردستان

اداره آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی، شهرستان میاندوآب، دبیر

Hh1234m2@gmail.com

۰۹۳۵۵۷۹۷۵۹۴

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی «تعلیم و تربیت در فضای مجازی: چالش‌ها و فرصت‌های تعلیم و تربیت در دوره کرونا و پساکرونا» پرداخته است. روش پژوهش حاضر از نوع کیفی و مروری بوده و شیوه گردآوری داده‌ها به شیوه‌ی کتابخانه‌ای و اسنادی می‌باشد. بر اساس یافته‌های پژوهش باید گفت که بیماری همه گیر COVID-19 یک چالش بزرگ برای سیستم‌های آموزشی است. این دیدگاه راهنمایی معلمان، روسای نهادها و مقامات در زمینه مقابله با بحران را ارائه می‌دهد. موسسات باید در کوتاه مدت چه هماهنگی‌هایی انجام دهند و چگونه آن‌ها بر اساس سطح و رشته تحصیلی نیاز دانش‌آموزان را برآورده می‌کنند؟ اطمینان بخشیدن به دانش‌آموزان و والدین یکی از عناصر حیاتی واکنش نهادی است. در افزایش ظرفیت تدریس از راه دور، مدرسه‌ها باید از یادگیری همزمان استفاده کنند که در قالب‌های دیجیتال بهترین نتیجه را دارد. و همچنین تدریس دروس عادی کلاس، باید شامل تکالیف و کارهای متنوعی باشد که COVID-19 را در یک زمینه جهانی و تاریخی قرار دهد. هنگام ساخت برنامه‌های درسی، ابتدا ارزیابی دانش‌آموزان به معلمان کمک می‌کند تا تمرکز کنند. سرانجام، این دیدگاه روش‌های انعطاف‌پذیری را برای ترمیم آسیب‌های مسیر یادگیری دانش‌آموزان پس از پایان همه‌گیری ارائه می‌دهد و لیستی از منابع را ارائه می‌دهد.

واژگان کلیدی: تعلیم و تربیت، فضای مجازی، کرونا، کلاس، دانش‌آموزان

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

۱- مقدمه

در ۵۰ سال گذشته در سراسر جهان در زمینه ارائه آموزش در همه سطوح رشد چشمگیری داشته است. COVID-19 بزرگترین چالشی است که این سیستم های آموزش ملی توسعه یافته تاکنون با آن روبرو بوده اند. بسیاری از دولت ها به مرکزهای آموزشی دستور دادند که آموزش حضوری خود را متوقف کنند و آن ها را ملزم می کنند که تقریباً یک شبه به آموزش آنلاین و آموزش مجازی روی بیاورند (König, Jäger-Biela and Glutsch, 2020). اگرچه انتقال به آموزش آنلاین به دلیل COVID-19 غیرمنتظره و سریع بود، اما این امر در میان فرایند تحول ارتباطات و فناوری اطلاعات (ICT) گسترده تری در سیستم های آموزشی اتفاق افتاد. دیجیتالی شدن در مدارس اخیراً مورد توجه قرار گرفته است. یک بحث کلیدی مربوط به رفع "شکاف" بین یادگیری و پیشرفت متعارف دانش آموزان در مدرسه و "تجارب و مهارت هایی است که جوانان ما برای ورود به اقتصاد اطلاعاتی نیاز دارند" برنامه درسی مدرسه و ارتباطات و فناوری اطلاعات باید به طور فزاینده ای با هم درآمیخته شود و دانش آموزان باید فرصت استفاده از ابزارهای پیشرفته فن آوری و منابع دیجیتال برای حل خلاقانه و ابتکاری مسئله را داشته باشند (Blömeke, 2014).

۲- روش تحقیق

روش تحقیق حاضر از نوع کیفی بوده و شیوه گردآوری داده ها مبتنی بر شیوه کتابخانه ای و اسنادی می باشد. در مرحله بعد داده های گردآوری شده مبتنی بر شیوه توصیفی و تحلیلی مورد بررسی قرار گرفته اند.

۳- یافته ها

شواهد نشان می دهد که فن آوری های دیجیتال ممکن است فرصت های جدیدی برای آموزش و یادگیری فراهم کند و استفاده از ارتباطات و فناوری اطلاعات در مدارس ابتدایی و متوسطه در دهه های اخیر محبوبیت بیشتری یافته است. با این وجود، علی رغم تأثیر بالقوه آن در آموزش و یادگیری، صرفاً وجود سخت افزار فناوری رایانه لزوماً به پیشرفت دانش آموز منجر نمی شود. اگرچه زیرساخت های فنی برای پیاده سازی ارتباطات و فناوری اطلاعات در زمینه های آموزشی مورد نیاز است، معلمان و دانش آموزان نیز باید در استفاده از ابزارهای دیجیتالی تشویق و حمایت شوند. بنابراین، ممکن است ارزش افزوده گسترده ای، به عنوان مثال، از نظر افزایش مهارت های سواد دیجیتال در بین دانشجویان، تضمین نشده باشد (Frailon et al., 2020).

در این مطالعه راهنمایی عملی برای معلمان، روسای نهادها و خانواده ها بیان شده است که باید پیامدهای آموزشی این بحران را مدیریت کنند.

• آماده سازی هایی که سیستم ها می توانند انجام دهند

• نیازهای دانش آموزان در سطوح و مراحل مختلف

• اطمینان خاطر به دانش آموزان و والدین

• رویکردهای ساده برای یادگیری از راه دور

• برنامه های درسی

• ارزیابی

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

• بعد از COVID-19

آماده‌سازی:

اکثر کشورها با گسترش تصاعدی COVID-19 سازگاری داشتند، بنابراین مرکزهای آموزشی وقت بسیار کمی برای آماده سازی برای یک نظام آموزش از راه دور داشتند. بسیاری از مدرسه ها قصد داشتند از فناوری در تدریس استفاده کنند، اما شیوع COVID-19 به این معنی است که تغییرات در نظر گرفته شده در طی چند ماه یا چند سال باید در طی چند روز اجرا شود (‘Newly Qualified Teachers’ Professional Digital.pdf’, no date)

دانش آموزان مختلف، نیازهای مختلف

بیماری همه گیر COVID-19، نه تنها به سطح و دوره تحصیل دانش آموزان، بلکه به نکاتی که در برنامه های خود بدست آورده اند، زندگی آن ها را به روش های مختلف مختل کرده است. کسانی که به یک مرحله از تحصیل خود می رسند و به مرحله دیگری می روند، مانند کسانی که از مدرسه به تحصیلات عالی می روند یا از تحصیلات عالی وارد بازار کار می شوند، با چالش های خاصی روبرو هستند (Blömeke, 2014). آنها قادر نخواهند بود برنامه درسی و امتحان های خود را به روال عادی انجام دهند و در بسیاری از موارد تقریباً یک شبه از گروه اجتماعی خود جدا شده اند. حتی افرادی که برنامه هایشان را نیمه کاره می گذرانند، مضطرب خواهند شد تا اینکه نشانه های روشنی از نحوه بازیابی دوره ها و برنامه های ارزیابی خود پس از بحران داشته باشند (‘Education Transformation, and Economic.pdf’, no date).

در حالی که رویکردهای یادگیری از راه دور به وضوح بین مدارس ابتدایی و آموزش عالی متفاوت است، نیازهای برنامه های بخش مهارت و آموزش فنی و حرفه ای نیاز به توجه ویژه دارد. فارغ التحصیلان چنین برنامه هایی نقشی اساسی در بهبود اقتصادی هر جامعه ای خواهند داشت. ارائه آموزش های عملی و کارآفرینی که آنها از طریق آموزش از راه دور نیاز دارند، امکان پذیر است اما نیازمند مقدمات خاصی است (Andoh Charles, 2012).

اطمینان خاطر به دانش آموزان و والدین

این اوقات برای دانش آموزان و والدین اضطراب آور است. عدم اطمینان از زمان بازگشت زندگی به "عادی" اضطراب را تشدید می کند. حتی وقتی مدرسه تغییرات لازم برای آموزش را به روش های مختلف ایجاد می کند. همه عوامل و مسئولین باید با ارتباطات هدفمند بیشترین اولویت را به اطمینان خاطر دانش آموزان و والدین بدهند. بسیاری از معلمان و مشاوران و مدیران مجبورند این اطمینان را بدون اطلاعات واضح از تصمیمات آموزش و پرورش و ستاد بحران کرونا درمورد برنامه های جایگزینی آزمون های لغو شده ارائه دهند. مدرسه ها باید دانش آموزان و والدین را با ارتباط مکرر در این موارد به روز کنند. معلمان و عوامل مدرسه ممکن است در تأمین اضطراب دانش آموزان در شرایط محروم بهتر از والدین باشند. با این حال، همه می توانند به خطوط کمک و منابع خارج از سیستم مدرسه دسترسی پیدا کنند که در رسیدگی به چالش های عاطفی و روانی تخصص دارند (‘Huber-Helm2020_Article_COVID-19AndSchoolingEvaluation.pdf’, no date).

مدارس و سیستم های آموزشی باید تلاش ویژه ای برای کمک به دانش آموزانی انجام دهند که والدین آنها از حمایت مالی برخوردار نیستند و محیط خانه برای تحصیل مناسب نیست. در مواردی که خانواده ها توسط COVID-19 در محل زندگی خود محدود شده اند، والدین و سرپرستان خانوار ممکن است به شدت نگران آینده اقتصادی خود باشند، بنابراین تحصیل در خانه به خصوص برای کودکان با انگیزه پایین آسان نیست. چنین خانه هایی غالباً فاقد تجهیزات نسبت به خانواده های ثروتمندتر هستند و این مسئله را پیچیده می کند (Blömeke, 2014).

رویکردهای ساده برای آموزش از راه دور: از یادگیری ناهمزمان استفاده کنید

همانطور که مدرسه ها برای اطلاع رسانی، اطمینان و برقراری ارتباط با دانش آموزان و والدین گام برمی دارند، آن ها همچنین باید توانایی تدریس از راه دور را افزایش دهند. این شرایط اضطراری زمان اجرای برنامه های پیچیده نهادی برای آموزش از راه دور نیست که قرار بود طی ماه ها یا سال ها اجرا شود. این جمله که "اگر کاری ارزش انجام دادن را دارد، ارزش آن را دارد که بد انجام دهی" اعتبار دارد. معلمان باید با آنچه می دانند کار

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

کنند. توجه کامل به اطمینان بخشیدن به دانش آموزان مهم تر از تلاش برای یادگیری آموزش و پرورش یا فن آوری جدید در حال شکل گیری است (Aristovnik et al., no date).

مهمترین سازگاری، برای افرادی که عادت دارند در کلاسها به صورت واقعی به تدریس بپردازند، استفاده از یادگیری ناهمزمان¹ است. برای بیشتر جنبه های یادگیری و آموزش، دانش آموزان نیازی به برقراری ارتباط همزمان ندارند. کار ناهمزمان انعطاف پذیری معلمان را در تهیه مواد یادگیری فراهم می کند و دانش آموزان را قادر می سازد تا خواسته های خانه و تحصیل را دستکاری کنند. یادگیری ناهمزمان در قالب های دیجیتالی بهترین عملکرد را دارد. معلمان نیازی به ارائه مطالب در یک زمان مشخص ندارند. معلمان می توانند به طور دوره ای مشارکت دانش آموزان را بررسی کرده و برای دانش آموزان با تمرین ها یا سوالات خاص قرارهای اینترنتی بگذارند. ایجاد یک کلاس دیجیتالی ناهمزمان فضای بیشتری برای نفس کشیدن به معلمان و دانش آموزان می دهد. به همین ترتیب، اگر دروس ویدئویی کوتاه باشند (۵-۱۰ دقیقه)، معمولاً موثرتر هستند و همچنین به آسانی آماده می شوند (Lachner, Backfisch and Stürmer, 2019).

برنامه های درسی

معلمان از چه برنامه درسی برای یادگیری از راه دور در طول بحران COVID-19 باید استفاده کنند؟ پاسخ متناسب با اختیارات عمل متفاوت خواهد بود. برخی دارای برنامه درسی ملی تجویزی هستند، در حالی که برخی دیگر اختیارات گسترده ای را به معلمان برای انتخاب محتوای برنامه می دهند. توصیه کلی این است که معلمان دو هدف را در ذهن داشته باشند. گرچه ادامه دادن به یادگیری دانش آموزان به برنامه درسی و ارزیابی ها و امتحاناتی که برای آن آماده می شوند مهم است، اما حفظ علاقه دانش آموزان به یادگیری با دادن تکالیف متنوع و جذاب بسیار مهم است. شاید این کار که بحران COVID-19 فعلی را در یک زمینه جهانی و تاریخی گسترده شده، تنظیم می کند (Fraillon et al., 2018).

ارزیابی

مراکز آموزشی متبحر در یادگیری از راه دور، غالباً روند طراحی دوره را با طراحی ارزیابی های امتحانی که بخشی از آن خواهد بود، آغاز می کنند. این روشی برای روشن کردن اهداف و محتوای یادگیری است که معلمانی که باید به طور ناگهانی به آموزش از راه دور روی بیاورند، باید از آن استفاده کنند. این به آنها کمک می کند قسمت هایی از برنامه درسی استاندارد را که روی آن متمرکز خواهند شد و همچنین هدفشان را از سایر مباحث تعیین کنند.

بعد از COVID 19

تا زمانی که ستاد ملی مبارزه با کرونا و بهداشت عمومی به فعالیت های اقتصادی و آموزشی مجوز دهد تا محدودیت های زندگی عادی را کاهش دهند، نگرانی در مورد میزان و مدت زمان تاثیر COVID-19 در هر شغل و فعالیتی ادامه خواهد داشت. علاوه بر این، بازگشت به حالت عادی یک انتقال ساده یک بار به زندگی مانند گذشته نخواهد بود. مراجع مسئول خطرات را متفاوت ارزیابی می کنند و همه اقدامات احتیاطی در برابر موج های بعدی شیوع COVID-19 را انجام می دهند (Cullinane and Montacute, 2020).

مدارس، معلمان و دانش آموزان همچنان به دنبال راه های انعطاف پذیر برای ترمیم خسارت ناشی از وقفه های COVID-19 در مدار یادگیری خواهند بود. در این زمینه، مدارس خاص و غیرانتفاعی از جمله دبستان پسرانه سمائی اردبیل بصورت پیشتاز به کار خود ادامه داده اند که گاهی اوقات می تواند انواع دوره ها و انعطاف پذیری زمان و مکان یادگیری را در دوران همه گیری کرونا، برای کمک به دانش آموزان در مسیر بازگشت به زندگی عادی فراهم کند.

¹ Asynchronous Learning

کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت

National Conference on Applied Studies in Education Processes

اگرچه مدارس می‌که به طور معمول در کلاس‌ها یا دانشگاه‌ها به صورت رو در رو و حضوری آموزش می‌دادند، با شیب کند به آن شیوه آموزشی باز می‌گردند، اما ترتیباتی که آنها در جریان بحران COVID-19 اعمال کرده‌اند، اثری ماندگار باقی می‌گذارد. گسترش یادگیری آنلاین در آموزش عالی سرعت بیشتری می‌یابد، و مدارس خود را به طور سیستماتیک تر سازمان می‌دهند تا جنبه‌های یادگیری مبتنی بر فناوری را که از نظر آنها بسیار مفید است، دنبال کنند (OECD, 2020).

۴- بحث و نتیجه‌گیری:

از آنجا که بیماری همه‌گیر COVID-19 تقریباً همه جنبه‌های جامعه و زندگی روزمره را تحت تأثیر قرار می‌داد، مردم مجبور شدند سازماندهی ارتباط و تعامل را به روشی جدید بیاموزند. شواهد نشان می‌دهد که فن‌آوری‌های دیجیتال ممکن است فرصت‌های جدیدی برای آموزش و یادگیری فراهم کند. این پژوهش در مورد چگونگی انطباق مدارس و معلم‌ها با آموزش آنلاین در تعطیلی مدارس مطالعه کرده است. بررسی‌ها مربوط به چگونگی تسلط بر چالش‌ها در این وضعیت ناشناخته و چه عواملی می‌تواند تسلط موفق آنها بر چنین چالش‌هایی باشد مربوط است.

وضعیت COVID-19 نه تنها به دانش و مهارت بلکه به اعتماد به نفس در مورد موفقیت در آموزش آنلاین نیاز دارد. با توجه به حوزه عاطفی - انگیزشی، ما بر روی خودکارآمدی معلمان به عنوان یکی از مهمترین سازه‌ها در شایستگی معلم تمرکز می‌کنیم. خودکارآمدی معلمان بیانگر اعتقادات معلمان در مورد توانایی‌های آنها برای موفقیت در موقعیت‌های خاص است. میزان درک معلمان از چنین کارآمدی ممکن است بر اقدام یا عدم اقدام آنها، سرمایه‌گذاری در عملی تأثیر بگذارد و تا چه مدت ممکن است چالش‌های احتمالی را حفظ کند. بنابراین ما خودکارآمدی معلمان را به عنوان یک منبع تعیین‌کننده برای معلمان که در تعطیلی مدارس COVID-19 باید خود را با آموزش آنلاین سازگار کنند، در نظر می‌گیریم.

منابع:

- Andoh Charles, B. (2012) 'Factors influencing teachers ' adoption and integration of information and communication technology into teaching : A review of the literature', International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology, pp. 136–155.
- Aristovnik, A. et al. (no date) 'Impacts of the COVID-19 Pandemic on Life of Higher Education Students: A Global Perspective'. doi: 10.3390/su12208438.
- Blömeke, S. (2014) 'Teacher Education and Development Study (TEDS-M) 4 years later: TEDS-M Follow-Up (TEDS-FU) Modeling competencies in higher education (KoKoHs) Modeling teachers' professional competence as a multi-dimensional construct'.
- Cullinane, C. and Montacute, R. (2020) 'COVID-19 and social mobility impact brief #1: School shutdown', The Sutton Trust, pp. 1–11.
- 'Education Transformation, and Economic.pdf' (no date).
- Frailon, J. et al. (2018) 'PREPARING FOR LIFE IN A DIGITAL WORLD Preparing for Life in a Digital World', pp. 1–300.
- Frailon, J. et al. (2020) 'Reflections on the IEA International Computer and Information Literacy Study 2018', Preparing for Life in a Digital World, pp. 239–249. doi: 10.1007/978-3-030-38781-5_8.
- 'Huber-Helm2020_Article_COVID-19AndSchoolingEvaluation.pdf' (no date).
- König, J., Jäger-Biela, D. J. and Glutsch, N. (2020) 'Adapting to online teaching during COVID-19 school closure: teacher education and teacher competence effects among early career teachers in Germany', European Journal of Teacher Education, pp. 608–622. doi: 10.1080/02619768.2020.1809650.
- Lachner, A., Backfisch, I. and Stürmer, K. (2019) 'A test-based approach of Modeling and Measuring Technological Pedagogical Knowledge', Computers & Education. Pergamon, 142, p. 103645. doi: 10.1016/J.COMPEDU.2019.103645.
- 'Newly Qualified Teachers' Professional Digital.pdf' (no date).
- OECD (2020) 'Learning remotely when schools close', pp. 1–13. Available at: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=127_127063-iiwm328658&title=Learning-remotely-when-schools-close.